

CUVÂNT ÎNAINTE

„Dacia în sistemul socio-economic roman” este rezultatul proiectului de cercetare „Modelul socio-economic din Imperiul Roman – preludiu al U.E. Integrarea provinciei Dacia – formă de organizare și relații interprovinciale în acest cadru” (Nr. 540/2006).

Studierea vieții economice dintr-o provincie este un demers științific pe cât de anevoios în tratarea complexă a problematicii, pe atât de incitant în deslușirea mecanismelor economice ce stau la baza societății romane.

În proiectul de față ne-am propus doar analiza activității artisanale din provincia Dacia, ca bază fundamentală în tratarea celorlalte domenii de natură economică (agricultura, comerț etc.)

În două volume succesive, primul cuprinzând actele Simpozionului Național „Meșteșugari și artizani în Dacia Romană în secolele II-IV”, Ed. Excelsior Art, Timișoara, 2007, 271 p. și prezentul volum – sinteză a investigației propuse în proiectul de cercetare, au fost tratate mai multe direcții ce privesc industria artizanală din provincia Dacia, ca să folosim un termen modern.

Studierea acestei problematice s-a realizat prin adunarea pe cât a fost posibil a informațiilor din literatura de specialitate românească referitoare la identificarea unor posibile instalații, instrumente de lucru, piese în curs de fabricare, rebuturi, elemente care concură la stabilirea locului unui atelier meșteșugăresc. Din varii motive nu întotdeauna am avut la dispoziție reprezentări de calitate ale pieselor, astfel încât în bună măsură, multe oficine au fost „recuperate” din rapoarte sau lucrări cu caracter general. În mai multe colecții muzeale s-au întreprins cercetări asupra unor piese care au permis alte observații privind atelierele, precum Zalău, Cluj-Napoca, Drobeta Turnu-Severin, Timișoara, Reșița, Caransebeș; din nefericire, în această perioadă multe muzee au avut expozițiile închise pentru renovare.

Acesta a fost cadrul general al activității depuse de o echipă de bază formată din: Mariana Crînguș-Balaci, Simona Regep-Vlascici, Atalia Ștefănescu-Onițiu, Călin Timoc și Doina Benea în calitate de director de proiect. La activitatea de cercetare preliminară au participat și Bogdan Muscalu și Paul Dinulescu, ca doctoranzi și membrii ai Centrului de Studii de Istorie și Arheologie „Constantin Daicoviciu”.

Rezultatele cercetărilor întreprinse până în prezent sunt câteva studii de sinteză ce privesc anumite meșteșuguri, capacitatea lor de producție, modul de organizare. Deși întreaga problemă nu a fost epuizată, ea își va face loc într-un alt volum aflat în pregătire.

În anul 1929, V. Christescu publica prima sinteză asupra istoriei economice a Daciei Romane, reeditată în anul 2004. De atunci, marile sinteze privind istoria Daciei Romane (în general ne referim la lucrările lui M. Macrea, C.C. Petolescu) și chiar cele două sinteze *Istoria României*, vol. I, 1960 și *Istoria românilor*, vol. II, 2001 au avut capitole importante de sinteză a economiei din Dacia, mai mult sau mai puțin cuprinzătoare. Toate au abordat acest studiu mai ales prin prisma materialului epigrafic și mai puțin arheologic.

Tocmai în acest din urmă domeniu, cel al cercetărilor arheologice, descoperirile din ultimele patru-cinci decenii au adus date și o bază documentară nouă, care facilitează studiul meșteșugurilor din provincia Dacia. S-au conturat clar două aspecte fundamentale: activitatea oficială a statului roman, prezentă prin atelierele militare din provincie, și inițiativa particulară care apare în toate mediile provinciale: urban și rural.

O caracteristică a activității artisanale din Dacia este prezența atelierelor meșteșugărești de diferite tipuri în vici militari, așezări cu caracter semi-urban. Această specificitate se datorează în special caracterului militar al provinciei, datorat numărului mare de trupe.

Ca o concluzie generală, credem că putem afirma că în provincia Dacia activitatea atelierelor locale, civile și militare, a asigurat nevoile comunităților umane în teritoriile în care ființau. Deocamdată, poate numărul atelierelor artisanale este redus, dar acest lucru este relativ. O serie de fenomene economice constatate în provinciile vestice ale Imperiului sunt prezente și în provincia Dacia.

Nevoile Imperiului, atât în perioadele de criză, cum ar fi războaiele civile sau campaniile militare, au solicitat provincia Dacia, armata și populația ei, la fel ca în alte provincii ale Imperiului Roman. O serie de aspecte sesizate au fost evidențiate în studiile cuprinse în acest volum. Ele reprezintă în opinia echipei noastre doar o etapă de lucru.

Timișoara,
9 septembrie 2008

Doina BENEĂ